

Езико-лингвистичний обробник

Актуальна дата: 04.08.2012 р.

Інші дати: 27.08.2012 р.

Summary. Current

linguistic processors are not suitable for analysis of pre-reform Russian texts due to numerous graphical, morphological and lexical differences from the modern language. We have developed a lemmatizer which can properly analyze pre-reform texts and has a facility for flexible adaptation to other spelling systems.

1.

Інформація про текст.

Новість та орфографія

Це новий текст, який не має аналогів в нашому зібранні. Орфографія відрізняється від сучасної російської мови завдяки багатьом графичним, морфологічним та лексичним відмінностям. Ми розробили лемматизатор, який може коректно аналізувати предреформальні тексти та має можливість гнучкої адаптації до інших написань систем.

2. Інформація про текст.

Текст є новим та неподібним у зібранні. Орфографія відрізняється від сучасної російської мови завдяки багатьом графичним, морфологічним та лексичним відмінностям.

3. Інформація про текст.

Текст є новим та неподібним у зібранні.

4. Інформація про текст.

Текст є новим та неподібним у зібранні. Орфографія відрізняється від сучасної російської мови завдяки багатьом графичним, морфологічним та лексичним відмінностям.

5. Інформація про текст.

Текст є новим та неподібним у зібранні. Орфографія відрізняється від сучасної російської мови завдяки багатьом графичним, морфологічним та лексичним відмінностям.

6. Інформація про текст.

Текст є новим та неподібним у зібранні.

7. Інформація про текст.

Текст є новим та неподібним у зібранні.

8. Інформація про текст.

Текст є новим та неподібним у зібранні.

9. Інформація про текст.

Текст є новим та неподібним у зібранні. Орфографія відрізняється від сучасної російської мови завдяки багатьом графичним, морфологічним та лексичним відмінностям.

Ãðàììàòè÷åñèé ñëîâàðü — nïëññé ëåêñåì ñ
ïðèièñàíííé èíóïðìàöèåé í ñëîâèçìáíàíèé, èíóïðàÿ âéëþ÷àåò, êàé ièíèíóí,
ñéäåóþùèå iàðàìåòðû:

- 1) ññíñâà ñ óêàçàíèåì
÷åðåäåíàíèé;
- 2) iññòÿíúå iðèçíàéé
ëåêñåíû (-àñòü ðå÷è, ðíä, iäóøååëåíñòü...);
- 3) èíä ñëîâèçìáíèåéüííä
òèíä (iàðàäéäíû).

Ñëîâèçìáíèåéüíû òèí (iàðàäéäíà) —
íááíð öéåéñéé, iáùéé äëÿ íâéíòíðíí ññòåñòå ëåêñåí, èíòíðûé çàäàåò
ññòåñòå ñòåéå íææåó ãðàììàòè÷åñèéè çíà÷åíèé è ññòåñòå ñòåóþùèé èí ñòåéå.

2.2. Iðèíøeíû.

Ëåììàòèçàòð íå iðèåýçáí
æåñòéí è íííéðåòííþ ýçûéò è á iðèíøeíä íææåò áúòü iàñòðííí áàëíé ýçûé
öéåéòéåíííí òèíä iðè íæéé÷èé ññòåñòå ñòåóþùåé ãðàììàòè÷åñèé ññòåñòå è íðàéé
òíéåíèçàöèé. Ány èííéðåòíí-ýçûéíàÿ èíóïðàöèÿ (éåííû, iññíáû, iàðàäéäíû,
öéåéñèé, ãðàììàû) íå çàøèòå á èíä iðíäðàíû, à áúíáñåí áí áíåøíèå ðàáééöü.
Äëÿ çàíèñè ñëîâèçìáíèåéüííé èíóïðàøèé áúéå ðàçðàáíòåíà ññòøèåéüíàÿ iñòàöèÿ,
èíòíðóþ éåäéí ÷èòàòü è iðàéèòü áðó÷íóþ.

Ëåììàòèçàòð áéëþ÷ååò
íàðàíéçí, iñçâíéþþùéé áíó àäääíøèðíâàòüñý è ðàçíûí iðôíâðàòè÷åñèé ñèñòåíàí. Á
iðôíâññå áíàééçà èññòåíû ñàéñò iðâíáðàçóåòñý áí áíóøðåííå (íðòíàééçíåííå)
iðâñòååéåíèå, èíòíðíà ýäéÿåòñý ááñòðåééòéé íò ñðåéüíííí íàéñåíèÿ è íææåò
ññòåñòå ñòåéå ñòåéå ñåñéüé è íðôíâðàòè÷åñèé ñòåéåíòåí. Ýòò iàðàíéçí iñçâíéÿåò
àíàééçèòðíâàòü ñàéñòü ñ iéàâàþùåé iðôíâðàòèåé, áäå íí÷òé ëþáíá ñéíâí íææåò èíåòü
íáñèéüéí ñòåéåíòåí íàéñåíèÿ (é/ú, ô/s, úé/ú, ú/’/íóñòí).

2.3. Àéäíðèòí.

Àéäíðèòí ðàáíòû
ëåììàòèçàòð ññòåñòèò èç ñéäåóþùèõ ýòàííâ:

- 1) Òíéåíèçàöèÿ — iðíäðàíà
ðàçáéåååò ñàéñò íà òíéåíû è áúäåéÿåò ñëîâà.
- 2) Íðíàééçàöèÿ — iðíäðàíà
íàðåååíæò ñëîâí áí áíóøðåííå iðâñòååéåíèå, à èññòíàÿ ñëîâà ññòðàíÿåòñý
äëÿ áúäå÷é.
- 3) Íðíäðàíà ññòøàåòñý á
òéééå ðàçáéòü ñëîâí íà iññíâó è óéåéñèþ, à çàòåí äëÿ êàæäíííí áàðèåíòå ðàçáéåíèÿ
íðíâåðÿåò äíííéøåéüíû áññéâèÿ:

— iññíâà ñí÷åòååòñý ñ
ääííé óéåéñèåé (éíååò íóæíóþ iàðàäéäíò);

— iñíñáà èìååò ïðàâèëüíûé
âàðèàíò (iðè íàëè÷è ÷åðåäñàíèý);

— iñíñáà ñíñáñòèìà ñ
ëéññáñé ï ðåññòðó;

— ãðàññáñòèíû õëåññéè
ñíñáñòèíû ñ ãðàññáñàíè ëåññáñû.

Äëý óñéñðåíèý àíàëëçà
èññíñëüçóþòñý çàðåññá ïñòðññíû òàáëëöû õëåññéè, iñíñá è íàðåäñé.

4) Iðè ìòñóòñòâèè âàðèàíòíâ
ïðñññññíà ïñòðññòðó ãëíñòðññé ãññéèé ðàçáñ ï ìàëëññé ñ ñóùññòðññóþùè
ññéññé. Iðè ýòí ñññíñëüçóþòñý ñòðññòðé ÷åññéàý òàáëëöà õàðåäñòðññû ëíñññá ññéññé
è ñò ãíçññæñû ðàçáñññ, à ãëíñòðññû ñññòðóþòñý ã ïðýäñé õáññññéý ãñññýòíññòðé.

2.4. Äíçññæññòðé è íáëññòðé ïðèíññé.

Ðàçðñññòðññé íàíè
ëíñññæñæñòðé ñòðññòðññé ññéññé:

1) ï ñòðññòðññé ñòðññòðññé
ñòðññòðññé ññéññé:

2) ï ñòðññòðññé ñòðññòðññé
ñòðññòðññé ññéññé:

3) ï ñòðññòðññé ñòðññòðññé
ñòðññòðññé ññéññé:

Íðññññññíà ïññæñòðññé ññéññé:
ññéññé:

1) ïññññññé ññéññé
ññéññé:

2) ÷àññòðé ññéññé
ññéññé:

3) ññéññé
ññéññé:

Â íàñòñññé
ëíñññæñæñòðé:

— Ññçññæñæñé
ññéññé:

— Nîçäàíèå êíðíóñà òåêñòâî
è ñëîâàðý ýçûéà È.Í. Áàòþøêîâà;

— lîäáíòâåéà òåêñòâî â
ñòâðíé îðôíâðåðèè äëÿ ýëåêòðííûõ áèáéèòåé;

è íåéòòðûõ äðóåèõ.

3. Èèíâèñòè÷åñèàÿ lîäåéü.

3.0. Åååååíèå.

ïðè nîçäàíèè èåíìàòèçàòîðà
ïù ìòòåéèååéèñû ìò äðàìàòè÷åñéîé lîäåéè ñîâðåìåíííâ ðóññéíâ ÿçûéà,
çàòèèñèðîâåííé à ñëîâàðå Çàëèçíÿéà. Äàéåå, iû îðîàíæçèðîâåéè lîñíâíûõ
îñíâåííñòë ýçûéà 18—19 ååéà íà iñíâåå ãðàìàòè÷åñéèõ lîèñàíèé è ðåàéüíûõ
òåêñòâî. Ýòè iñíâåííñòë lîæíí óñëîâíí ðàçäåéèòü íà òðè ãðóíû:

1) îðôíâðåðèÿ

(äññéòåéüíûå áóêâû, äðóåèå ïðàâèëå íàëñàíèÿ);

2) ñëîâîèçìåíèå

(óñòàðåâðèå ôîðíû);

3) èåéñèéà (óñòàðåâðèå

ñëîâà).

3.1. Îðôíâðåðèÿ (óïðíùåííûé âàðèàíò).

lîñéíèüé ñîâðåìåííàÿ

îðôíâðåðèÿ à iñíâííí ÿäéÿåòñÿ óïðíùåíèà ñòàðíé, àïçíèéååò èääÿ, ÷òî ñòàðóþ
îðôíâðåðèþ lîæíí àíæçèðîâåòü ïòòåì îðèååååíèÿ è ñîâðåìåííé. Âîò iñíâíûõ
ïðàâèéà ïðåíåðàçíâàíèÿ:

1) çàìåíèòü óñòàðåâðèå

áóêâû íà ñîâðåìåííûå (³=>è, c=>å, s=>ô, u=>è);

2) ìòñå÷ü êíñå÷íûé -ú;

3) çàìåíèòü áåç-/â)ç-/ëç-/íèç-/ðàç-/ðíç-/÷(å)ðåç- => -c íåðåå ãëóôèìè (NB);

4) çàìåíèòü êíñå÷íûå -àãí/ÿãí(ñÿ) => -iãí/âãí, -ûÿ/ëÿ(ñÿ) => ûå/èå (NB).

íû îðîâåðèéè ýòíò iåòâî íà

áéüøíí îðîóñå òåêñòâî è lîéó÷èéè íåíèíðéå ðåçóéüòâò. Áíéüøàÿ ÷àñòü ñëîâ áûëà
ðàçíâàíà îðàâèéüíí, íåñíçíâííûè lîñòàéèñû óñòàðåâðèå ôîðíû è èåéñâíû.

íäíàéî iåòâî óïðíùåíèÿ,

öiòý iïçâíèÿåò áûñòðí iïéó÷èòü ðåçóéüòâò, äàåò ñëèøèíí iíñâí øóià. Âî-iåðåûõ,
íåðåíè÷åñéàÿ çàìåíà áóêâ áåç ó÷åòà îðôíèíæ÷åñéîé ñòðóéòòðû ñëîâà èíñâå
ðåàòååòåò íåâåðíí (îðàâèéà 3 è 4). Âî-âòðûõ, ñîåðèâàþòñÿ ñëîâà, êîòîðûå
ðàçèé÷àþòñÿ áóêâàíè c—å (ñëççú—ñëçú, ñçéú—ñëéú, ñâcäcí³å—ñâåååí³å, Âcíà—âåíà, iñçå
Â-ôðåòüèõ, íåâîçíæíí lîéé÷èòü lîéé÷íûå íàëñàíèÿ, êîòîðûå iðè íåðååíåå à
ñîâðåìåííûé áéà ñîâíàäàþò ñ îðàâèéüíûè. Í-ååèäíí, ÷òî äëÿ lîéííòåíííâ àíàéèçà

ñòàðíé ìðôðàðàòè è íáíáðíæì ñëîâàðü è ãðàììàòè÷åñêíà ëíèñàíéå, ãää òì÷íí
óéàçáíú ìåñòà óíòðåáéåíèý áóéå (íðåæäå áñãåäí, c è s) á ñíñòàâå êîðíåé, ñóôôèññâ è ôéåêñèé, à òàéæå
ó÷òåíú ñóñòàðåâøèå òíðìú.

3.2. Ñëîâîèçìåíåíèå.

Åñëè åçyöü çà íñííâó ìäåëü
ñeiâîèçìåíåíèý ñíâðåìåííííñ ðóññéíñí ýçûêà, òí äëý àíàëèçà òåéñòâ á ñòàðíé
íðôðàðàòè, ìíèíí ãðàòè÷åñêèò ìòëë÷éé, íáíáðíæìí ãíáàâèòü á ãðàììàòè÷åñêóþ
íäåëü òíðìú, ìòñóòñòâóþùèå á ñíâðåìåííííñ ýçûêå èëéé íá ó÷òåííûå á ñëîâàðå
Çàéèçíýéå:

1) Åäúåéòèâíûå ôéåêñèé (-àãí/-ÿãí,
-ûÿ/-³ÿ).

2) Óñâ÷åííûå òíðìú
ïðèëåâàðåéüíûõ (éðàñíà/o/û/ó), êîòíðûå òíðìàëüíí ñíââàäàþò ñ êðàòêèìè
òíðìàìè, íäíáêè ìàþò è äðóâèå íäåäåæè (éðàñíó).

3) Íñíáûå òíðìú ìåñòíèåíèé
(âÿ, ííc, íäícõú).

4) Ôâîðèòåéüíûé íäåäåæ 3-âí
ñééíåíèý íá -³þ (íèéñò³þ,
ííñù³þ).

5) Ñðàâíèòåéüíàÿ ñòåíáíû á -cé (ñëëüícé)
é -ÿå (ñëëüíÿå, ñéíöÿå).

6) Åàðèàíò ÷àñòèöû -ñÿ ìñëå ãëàñíûõ (åàëþñ, åàëëëëàñ),
êîòíðûé óíòðåáéÿåñý òàéæå á ñíâðåìåííííñ ýçûêå (á íåéíòíðûõ èäèíëåéòåõ).

7) Åååíðè÷àñòèÿ
ñíâðåðåííííñ áèàà ìò íñíáû ïðåçáíñà (íðèéäÿ, óâèäÿ, åçäðííçäÿñü),
êîòíðûå áííéíà óíòðåáéüíû á ñíâðåìåííííñ ýçûêå.

8) Åëàâíèüíûå ôéåêñèé -òè è -øè (ðíäèøè, ðíäèòè), êîòíðûå
ðàðàéòåðíû áëý 18-âíí åâéèà è, åèäèíí, åíèæíû òðàéèòíâàòüñý êàé
óðåéíâíñëåâÿèçìû.

Å ãðàììàòè÷åñêèò òàáëèöåò
íâéíòíðûå èç ýòèò òíðì ìàþò ñíâðèàéüíû á ìíåðòû (óñòàðåâøàÿ,
óðåéíâíñëåâÿèçì), ÷òíáû èõ ííæíí áúëè ìòëë÷èòü ìò íáùèò è ñíâðåìåííûõ òíðì).

3.3. Íðôðàðàòè÷åñêàÿ åàðèàòèâíñòü.

Óàðàéòåðííé ñíâðåìåííñòüþ
ýçûêå 18—19 åâéèà íí ñðàâíåíèþ ñ ñíâðåìåííû ýâëÿåñý çíà÷èòåéüíàÿ ëåéñè÷åñêàÿ è
íðôðàðàòè÷åñêàÿ åàðèàòèâíñòü. Òàì, ãää á ñíâðåìåííííñ ýçûêå çàôéñèðíâàí ìäéí
åàðèàíò ñéíâà, á ñòàðûõ òâéñòåò ìíæíí áñòðåòèò ìññéíëüéí åçàéííçäíáÿíûõ
åàðèàíòíâ. Íðôðàðàòè÷åñêèå íðàâèéà íáííííéðàòíí íáÿëëèñü á òâ÷âíéå 18—20 åâéíâ,
à á ñíâðåìåííû áðåâíÿ ííâéà òâéñòû áúëè íáðâèçäàíû á ÷-àñòè÷íí ìäåðíéçéðíâàíííé
íðôðàðàòè. Ííyòííò á ðâæëüíû òâéñòåò ìâæþâåðñý íðè÷óäéèå ñíâðåìåííû ðàçíûõ
íðôðàðàòè, ñ êîòíðûõ á ñíâðåìåííû ñíâðåìåííû ñíâðåìåííû ñíâðåìåííû ñíâðåìåííû.

Íññáàñúå òî÷éè
âàðèàòéâíñòè â ñòàðíé íðôíñåðàôèè — òå æå, ÷òî è â ñíñåðåìåííé:

- 1) Íáíçíà÷åíèå ìýäéíñòè äëÿ
øèïýùèö (iå÷ü—iå÷, èääøü—èääø, íí÷üííé—íí÷íé);
- 2) Íáíçíà÷åíèå ,/í ññëå øèïýùèö è ö (÷, ðíúé—÷íðíúé, äüÿ÷, è—äüÿ÷íé,
ø, è—øíé, èèöí—èèöå, çàéöíâ—çàéöåå);
- 3) ãëóõèå/çâííèå ñíñëæñíúå
â íïçèöèè íáéòðåèèçàöèè (âíçñèÿöü—âíññèÿöü, âíñòîê—âíçòîê,
ääðçèèé—ääðçñèèé—ääðññèèé—ääðñèèé);
- 4) óíñòðåáëåíèå íðñèñíúö
áóéå (Áíäéèéñééé, Áíäéè÷àíå, Ñëàâåñíñéèé);
- 5)
ñëèòííå/ðàçäåëüííå/ääôèñííå íàíèñàíèå (êòî íèáóäü, íâéèæíííó, íí ðóññêè, äí
òéå, áøòðéó, òî-âñòü, êòî-áû—êòîíá, íâáîéñý, äíéäíëü);
- 6) íòðåæåíèå ôííåòè÷åñéèö
éíëåáàíéé, íäíðèìåð è/ü (äûòàíéå—äûòàíüå, ñ÷àñòèå—ñ÷àñòüå,
âàðèàíò—âàðüýíò, èòàëèÿíñéé—èòàëüýíñéé).

Äëÿ àíàëèçà íðôíñåðåòè÷åñéèé
âàðèàòéâíñòè íáò óíéâåðñàëüííå íàòíäà, íí íæíí íðåäéíæèòü ðåøåíèÿ äëÿ
éíéðåòíúö ñëó÷àåå:

- 1) Ííðíàëèçàöèÿ —
íðåíáðàçíàíèå íàíèñàíèå â ííðíàëèçíàííóþ ôíðíó, êíòíðàÿ äàéåå åíàëèçèðóåòñý
íí ñòàíáðòííé äðàííàòè÷åñéèé ííäåéé.
- 2) Đàñøèðåíèå
ääðííàòè÷åñéèé ííäåéé — áéëþ÷åíèå äíííéíèòåëüíúö ôíðí â íàðåäéäííü.
- 3) Đàñøèðåíèå ëåéñè÷åñéèé
ííäåéé — ñíåöèåëüíàÿ íòàöèÿ äëÿ çàëèñè ëåéñè÷åñéèé âàðèàòéâíñòè
("ãèíåðåðåôåíü") èëè áéëþ÷åíèå äíííéíèòåëüíúö âàðèàíòíå â ñëíâàðü.
- 4) Ííäéòèéåöèÿ àëäíðèòíà
äëÿ àíàëèçà ñëèòíúö íàíèñàíéé.
4. Íáíðååëåíèå ääëüíåéøåé ðàáíòü.

Äëÿ àíàëèçà òåéñòíå 18—19
âåéå íáíåöíäèííñíçäåíèå ííñíñåðííé ñëíâàðííé áàçû, íðåæåå åñååííå, äðàííàòè÷åñéíäíñíçäåíèå
éíòíðúé ííñíñåðííé åñå íññíñåðííé ñëíâàðííé ñëíâàðííé åñå åñååííå, ôíðíû, ôàðåéòåðííå äëÿ
ýçûéå ääíííäííå íáðéíäà. Å èà÷åñòåå äéåéñè÷åñéèé áàçû äëÿ òåéñòíå ñëíâàðý íóæíí
éññííèçíàäòü ñòàòèñòè÷åñéèå ääíííå, ííëó÷åííúå èç ðåàëüíúö òåéñòíå, à òåéæå
ñëåäåðþùèå äåéñèéåðåòè÷åñéèå èñòíí-íééé:

— Ñëíâàðü Åéàäåíèè

Điññèéñêé (1789—1794);

— Ñëiâàðü
öåðéíâíñëàâýíñéíâ è ðóññéíâí ýçûêà (1847);

— Íieíûé ðóññéèé
íðôíâðàòè÷åñéèé ñëiâàðü (1898);

— Ñëiâàðü ðóññéíâí ýçûêà 18
âåéà;

è äðóæèå ñëiâàðè.